

*Historia wciągą rypwa
Dworki i pałace
ziemi opolskiej*

Historia wciąż żywa
Dworki i pałace ziemi opolskiej

Lokalna Grupa Działania
„Owocowy Szlak”

Opole Lubelskie 2012

Fotografie:

Artur Mulak

Krzysztof Ryczek

Opracowanie graficzne:

Agencja Reklamowa Vena Art

Spis treści

Pałac Potockich w Józefowie nad Wisłą.....	2
ul. Opolska 33f, tel.: 81 828 83 20, www.gminajozefow.pl	
Dworek Wessłów w Karczmiskach.....	4
ul. Centralna 6, tel.: 81 828 70 69	
Dworek Gerliczów w Kraczewicach.....	6
Kraczewice 28, tel.: 81 820 40 18, www.new.ckpit.poniatowa.pl	
Pałac w Piotrawinie.....	8
Piotrawin 95, tel.: 600 004 608, www.piotrawin.pl	
Pałac Kleniewskich w Kluczkowicach.....	10
Kluczkowice Osiedle 7, tel.: 81 827 10 67	
Pałac Lubomirskich w Opolu Lubelskim.....	12
ul. Lipowa 23	
Pałac Lubomirskich w Niezdowie.....	14
pałac w rękach prywatnych	
Dworek Nowakowskich w Ratoszynie.....	16
dworek w rękach prywatnych	

Legenda

Dawne dzieje

Historia budowy oraz losy dworku/pałacu w kilku najważniejszych słowach.

Fragment architektury

Dominujący styl architektoniczny budowli oraz elementów wyposażenia wnętrza.

Czasz obecne

Informacja o obecnym właścicielu dworu/pałacu oraz o tym co znajduje się na terenie obiektu.

Skrzypta wiedzy

Ciekawostki, legendy, informacje godne uwagi, dotyczące danego miejsca.

Historia wciąż żywa

Dworki i pałace ziemi opolskiej

Słowo wstępu

Dworki i pałace ziemi opolskiej stanowią pomosty między tym co dawne, a tym co współczesne. W ich murach zamknięte są historie, legendy, smutki i radości ich dawnych mieszkańców, tych prawowitych, którzy tworzyli te miejsca, jak i tych, którzy podczas wojen przejmowali majątki siłą, niszczyli i grabili to, co w nich najpiękniejsze.

Obecni właściciele często podejmują trud przywrócenia budynkom dawnej

świeżości, zachowania stylu architektonicznego, poznania historii miejsca oraz przekazania jej kolejnym pokoleniom.

W niniejszej publikacji znajdą Państwo krótkie informacje na temat historii miejsca, stylu architektonicznego oraz dzisiejszych losów. Mamy nadzieję, że zachęci to Państwa do własnych poszukiwań, a przede wszystkim do niezwykłych podróży w czasie i przestrzeni.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

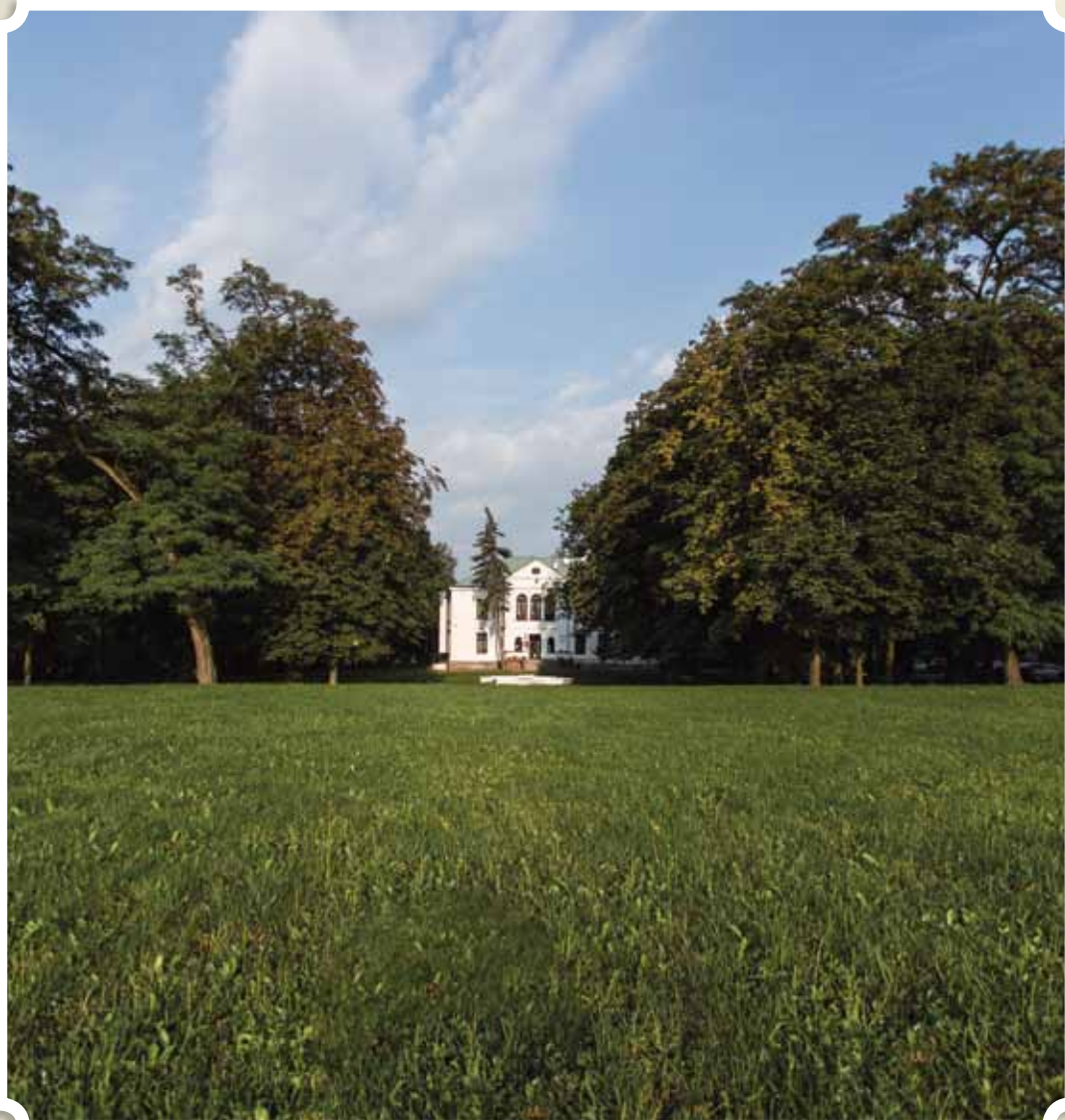
Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Folder promocyjny współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Osi 4 Leader Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w Obszary Wiejskie

gmina Józefów nad Wisłą

*Pałac Potockich
w Józefowie nad Wisłą*

Dawne dzieje

Pierwsza wzmianka o pałacu pochodzi z 1764 roku, nie odnaleziono jednak materiałów dotyczących okresu budowy pałacu, wiadomo tylko, że powstał on w XVIII wieku według projektu Apoloniusza Pawła Nieniewskiego. Pierwotnie był siedzibą Andrzeja Potockiego, kasztelana krakowskiego, hetmana polnego koronnego, który był właścicielem miasta. Pałac w archiwalnych materiałach często określano mianem zamku. W II połowie XVIII wieku otoczono go bogatym parkiem. Przed II wojną światową został przebudowany przez architekta Jana Koszyc-Witkiewicza, niestety działania wojenne zniszczyły jego pracę. W latach 60-tych XX wieku pałac przeszedł gruntowny remont.

Czasz obecne

Obecnie budynek pałacu jest siedzibą Urzędu Gminy Józefów nad Wisłą.

Fragment architektury

Pałac wraz z parkiem z XVIII wieku leży tuż przy skarpie wiślanej. Budynek założony jest na planie prostokąta, kryty dachem dwuspadowym, architektonicznie nawiązuje do klasycyzmu. W fasadę ogrodową wkomponowano ozdobne półkolumny oraz niewielki taras widokowy, skąd można podziwiać malowniczy fragment doliny Wisły.

Skrypta wiedzy

W niewielkim parku znajdują się szczątki schodów przy skarpie wiślanej, fontanna, betonowa rzeźbiona ławka z posągami siedzącego Chrystusa oraz jeden detal ozdobny tarasu pierwotnego pałacu Potockich.

gmina Karczmiska

Dworek Wesłów w Karczmiskach

Dawne dzieje

Sam dworek został wybudowany w 1840 roku przez Ignacego Wessla, natomiast teren obecnego zespołu dworsko-pałacowego w XII wieku był własnością klasztoru Norbertanek. W XIV wieku stanowił dobra królewskie, nabyte w XIX wieku przez Annę Potocką, później zaś przez Adama Jerzego Czartoryskiego. To księżna Izabela Czartoryska założyła wokół dworu piękny park w stylu angielskim. Po upadku Powstania Listopadowego majątek został skonfiskowany przez rząd carski, następnie odsprzedany Ignacemu Wesslowi. Przeszedł on jeszcze przez ręce rodziny Strażyców, a po II wojnie światowej został upaństwowiony.

Czasz obecne

Obecnie obiekt pełni funkcję oświatowo-kulturalną. Mieści się w nim Gminna Biblioteka Publiczna i Przedszkole.

Fragment architektury

W latach 20-tych XX wieku dwór został przebudowany w stylu klasycystycznym wg projektu T. Nowakowskiego. Gruntownej odnowy dokonano w latach 1990-1995. Oprócz dworu zachowały się zabudowania gospodarcze i fragmenty ceglanoego ogrodzenia.

Skrypta wiedzy

W swojej historii dworek był też własnością Towarzystwa „Filharmonia Warszawska”, któremu bezdzietny Mieczysław Wessel zapisał swoje dobra. Zadłużona Filharmonia szybko sprzedała te dobra Zbigniewowi Romualdowi Strażycowi. Rodzina Strażyców czynnie wspierała Karczmiska w działalności społeczno-gospodarczej.

gmina Pieniążki

Dworek Gerliczków w Kraczkowicach

Dawne dzieje

W 1912 roku właściciel majątku kraczewickiego – Henryk Gerlicz rozpoczął budowę dworu. Nie jest znany autor projektu, jedynie tradycja głosi, że o jego wyglądzie mieli decydować Henryk i Władysław Gerliczowie. Po I wojnie światowej właściciele odnowili zniszczony dwór, który w trakcie II wojny światowej musieli opuścić, ponieważ został zajęty przez Wehrmacht. W latach 1940–1983 w pomieszczeniach dworskich znajdował się sklep, spółdzielnia oraz mieszkania prywatne, co spowodowało jego dewastację. W 1980 roku obiekt przejęło Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej. W roku 1988 swoją ostoję znalazły tu dziecięce zespoły artystyczne i powołano Dom Muzyki w Kraczewicach.

Czasy obecne

Obecnie dworek jest nie tylko siedzibą zespołów muzycznych, ale również miejscem działań związanych z szeroko rozumianą sztuką. Miejsce to daje możliwość organizacji koncertów, warsztatów, konferencji, szkoleń, spotkań, czy sesji zdjęciowych w scenerii zabytkowych wnętrz oraz parku.

Fragment architektury

Letnia rezydencja ziemiańska utrzymana jest w wytwornym secesyjnym stylu. Zachowany został jej oryginalny układ wnętrz i kaflowe piece. Dwór otacza dobrze utrzymany park krajobrazowy z pozostałościami ciekawych okazów drzew i krzewów.

Skrypta wiedzy

W 1983 roku powstaje zamiysł urządzenia we dworze siedziby dziecięcych zespołów artystycznych „Scholares Minores pro Musica Antiqua” i „Szczygiełków”. Początkowe prace porządkowe przy restauracji obiektu zostały wykonane własnymi siłami członków zespołów i ich rodzin. Następnie z inicjatywy ówczesnego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Naczelnika Miasta i Gminy Poniatowa przystąpiono do remontu kapitalnego dworu i restauracji parku.

gmina Łaziska

Pałac w Piotrowinie

Dawne dzieje

Badania podziemnych kondygnacji obiektu wskazują na istnienie pierwotnej jego części już w XV wieku. Stąd wiadomo, że historia obiektu liczy kilka wieków. Losy pałacu zmieniały się, raz był on w rękach świeckich, raz w kościelnych (w XVIII i XIX wieku pałac pełnił funkcję plebanii). Ostatnim właścicielem ziemskim była rodzina Cywińskich herbu Puchała. Cywińscy przybyli na Powiśle w latach osiemdziesiątych XIX wieku i kupili obiekt za sumę 60 tysięcy 800 srebrnych rubli wraz z poduchownym folwarkiem piotrawińskim obejmującym 1524 morgi. Wygląd budynku przeprojektowano i przebudowano w XIX wieku.

Czasz obecne

Obecnie Pałac został odrestaurowany i jest miejscem dostępnym, gdyż znajduje się w nim 16 bogato wyposażonych pokoi hotelowych z łazienkami i część restauracyjna. Organizowane są cykliczne spotkania kulturalne, kameralne koncerty, wieczory literackie, teatralne i ekspozycje malarskie. Najstarsi mieszkańcy Piotrawina pamiętają jak dawniej w pałacu się goszczono, jak wyglądały bale, jakimi zaprzęgami jeżdżono, jak ubierali się dawni właściciele.

Fragment architektury

Pałac w stylu neoklasycystycznym, posiada od strony wschodniej i zachodniej symetryczne ryzality, dookoła elewacji ciągną się bogate gzymsy, od strony wschodniej wkomponowano podcień z arkadami, a na wyższej kondygnacji mały taras z widokiem na gotycki kościół. W zachodniej części budynku znajdują się dwuskrzydłowe schody z okazałą balustradą prowadzące na taras, z którego rozpościera się widok na rezerwat przyrody Małopolski Przełom Wisły.

Skrypta wiedzy

W bliskim sąsiedztwie pałacu znajduje się kościół oraz gotycka kaplica-grobowiec poświęcona rycerzowi Piotrowi, który według legendy został wskrzeszony przez biskupa Stanisława.

gmina Opole Lubelskie

Pałac Kleniewskich w Kluczkowicach

Dawne dzieje

Wzniesiony na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych XIX wieku, według projektu architektów Kazimierza Wojciechowskiego i Kazimierza Skórewicza. Usytuowany na niewielkim wzgórzu z widokiem na las. Cała osada rozplanowana była w formie kwadratu. Przewodzący do niej 2 duże bramy. Wnętrze pałacu Kleniewscy zamienili na galerię malarstwa polskiego z dziełami wybitnych malarzy.

Z pałacem wiąże się postać Marii Kleniewskiej, która w swoim majątku organizowała kursy gospodarcze dla ziemianek, zajmowała się tajnym nauczaniem folwarcznych dzieci oraz kształceniem zawodowym okolicznych chłopów. Założyła szpital, przytułek dla staruszek i niemowląt, wzięła udział w kursie położniczym i pomagała kobietom podczas porodu i połogu, leczyła chorych.

Czasy obecne

Aktualnie w pałacu mieści się Zespół Szkół Zawodowych im. Stanisława Konarskiego oraz Muzeum Regionalne. Na uwagę zasługuje ekspozycja muzealna znajdująca się we wnętrzach pałacu, gdzie można zwiedzać poszczególne działy: Dział Prehistorii, Dział Historii i Historii Kolejnictwa Wąskotorowego, Dział Etnografii oraz Dział Oświatowy.

Fragment architektury

Pałac jest typowym przykładem XIX-wiecznej architektury eklektycznej o cechach klasycyzmu, jak również cennym przykładem wiejskiej rezydencji ziemiańskiej. Otacza go znakomicie zachowany park krajobrazowy z pomnikowym drzewostanem. Cenną atrakcją we wnętrzu stanowi biblioteka w stylu zakopiańskim, zaprojektowana przez Stanisława Witkiewicza. Z obiektów gospodarczych zachowała się rządcówka, stajnie i spichlerz z XIX wieku.

Skrypta wiedzy

W 1883 roku majątek przeszedł w ręce synów zmarłego Franciszka Kleniewskiego. Byli to przedsiębiorczy bracia, którzy rozwinęli przemysł rolny w tym regionie. Zbudowali cukrownię, gorzelnię, browary. Powstała również fabryka kafli, tartak, stolarnia, warsztat ślusarski, bednarski, kowalski i rymarski. Wprowadzili uprawę chmielu, buraków cukrowych. Założyli linie kolejki wąskotorowej dla ułatwienia przewozu produktów do zakładów. Na potrzeby budownictwa przemysłowego uruchomili też cegielnię.

gmina Opole Lubelskie

Pałac Lubomirskich w Opolu Lubelskim

Dawne dzieje

Pałac wybudowany został w XVII wieku przez rodzinę Stupeckich. Jan Tarło – potomek właścicieli w latach 1737-1743, dokonał przebudowy, według projektu Franciszka Mayera. Do połowy XIX wieku pałac przechodził kolejne przebudowy dostosowujące go do potrzeb właścicieli, przy których pracowali: Dominik Merlini, Jakub Fontana oraz Franciszek Bernard Nax. W wyniku ostatniej przebudowy pałac utracił mansardowy dach. Także wnętrza zatraciły swój charakter pałacowy. Po powstaniu styczniowym pełnił funkcję koszar wojskowych dla armii carskiej.

Czasy obecne

Obecnie mieści się tu siedziba Zespołu Szkół, a jego dzisiejsza forma jest wynikiem zniekształcenia przez Rosjan w połowie XIX wieku.

Fragment architektury

Wybudowany w stylu barokowym, kilkakrotnie przebudowywany. Zofia Krasieńska Lubomirska przekształciła pałac w klasycystyczną rezydencję. Obecnie jest to duży, trójkondygnacyjny budynek na planie prostokąta z ryzalitami po bokach dłuższych elewacji. W kondygnacji przyziemia zachowane są sklepienia kolebkowe z lunetami i kolebkowo-krzyżowe. Kiedyś była to jedna z najwspanialszych rezydencji magnackich w Rzeczypospolitej.

Skrypta wiedzy

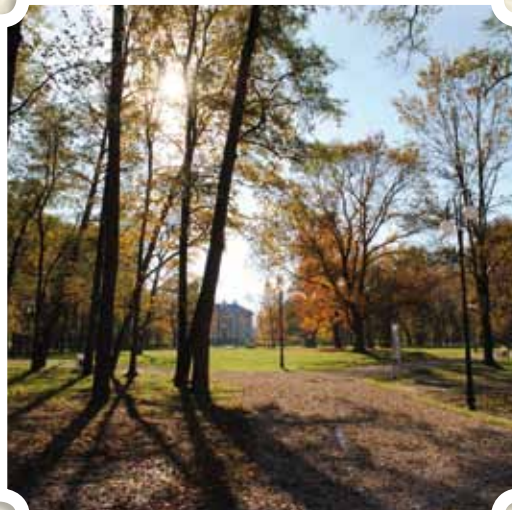
Z miejscem tym związane są różne legendy. Jedne mówią o Pawle I Romanowie, który miał na dworze splotdzić nieślubne dziecko. Mąż uwiedzionej pokojowej rzucił na przyszłego cesarza klątwę „bodajbyś został uduszony niczym pies!”. 17 lat po wizycie w Opolu Lubelskim, cesarz zmarł przez uduszenie szarfą. Inna legenda mówi o pojawiającej się w pałacu zgilotynowanej żonie Aleksandra Lubomirskiego, pięknej Rozalii z Chodkiewiczów. Zjawia, według podań, trzymając pod pachą swoją obciętą głowę i krąży wokół opolskiego pałacu. Istnieje też opowieść o tym, że w chwili, gdy ją stracono, w pałacu otworzyły się nagle wszystkie drzwi i słychać było przejmujący krzyk.

gmina Opole Lubelskie

*Pałac Lubomirskich
w Nierdowie*

Dawne dzieje

Wybudowany w latach 1785-1787 przez właściciela Opoła Lubelskiego - Aleksandra Lubomirskiego, jako letnia rezydencja magnacka. Od 1871 roku pałac przeszedł w ręce rodziny Kleniewskich. Podczas I wojny światowej uległ dewastacji, natomiast w okresie II wojny mieściła się tutaj siedziba gestapo.

Fragment architektury

Pałac wybudowany jest w stylu klasycystycznym, na planie prostokąta z czterokolumnowym rzędem, prawdopodobnie według projektu nadwornego architekta Franciszka Degana. Posiada bogato dekorowane wnętrza i dwukondygnacyjną salę balową zwieńczoną kopułą. Park otaczający pałac, zaprojektowany został przez Waleriana Kronenberga.

Czasy obecne

Pałac jest dziś własnością prywatną. Natomiast park, w wyniku rewitalizacji, został przebudowany. Odnowiono stawy, wykonano alejki parkowe, przy których zamontowano nowe lampy. Wybudowano boisko wielofunkcyjne, plac zabaw oraz altany. Powstało też nowe ogrodzenie i parking. Zamontowano nowe kosze, ławki i stojaki na rowery. Dla poprawy bezpieczeństwa odpoczywających w parku zainstalowano również nowoczesny monitoring.

Skrypta wiedzy

Zawirowania dziejów sprawiły, że majątek trafił w różne ręce, od Zgromadzenia Sióstr Służek Najświętszej Marii Panny, przez gestapo, po władzę państwową. W latach 1967-1994 w pałacu mieściła się szkoła zawodowa.

gmina Chodzież

*Dworek Nowakowskich
w Ratoszynie*

Dawne dzieje

Dworek wybudowany został na przełomie XVIII i XIX wieku przez rodzinę Nowakowskich, ówczesnych właścicieli Ratoszyna. W XIX wieku przechodził on w ręce kolejnych posiadaczy. Mimo wielu zniszczeń w okolicy, spowodowanych I wojną światową, dwór ocalał i stał się schronieniem dla wielu członków rodziny właścicieli. Przed II wojną światową, reforma rolna spowodowała podział majątku, który z powodu zadłużenia przeszedł w ręce Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, zaś po II wojnie światowej na własność państwa.

Fragment architektury

Dworek jest murowany z kamienia, zbudowany na rzucie prostokąta z rzędem kolumnowym od frontu, kryty dachem dwuspadowym. Kiedyś, otaczał go park o powierzchni 4 ha ze wspaniałymi okazami drzew. Do dziś zachowały się pozostałości i stanowią piękne miejsce na spacer i wypoczynek.

Czasy obecne

Po wojnie w dawnym dworku Nowakowskich mieściła się poczta, sklep spożywczy, później mieszkała w nim biedota wiejska. Obecnie jest odnawiany przez prywatnych właścicieli.

Skrypta wiedzy

W 1939 roku podczas okupacji niemieckiej, ratoszyńskie tereny położone między lasami stały się idealnym miejscem działalności partyzanckiej, szczególnie Batalionów Chłopskich oraz Armii Krajowej. Dworek stał się siedzibą niemieckiego pułkownika. Dopiero wyrok śmierci wykonany przez żołnierzy AK wyzwolił ludność od rządów prześladowcy.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Folder promocyjny współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Osi 4 Leader Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w Obszary Wiejskie

**Lokalna Grupa Działania
„Owocowy Szlak”**

ul. Lubelska 4

24-300 Opole Lubelskie

tel./fax 81 827 72 31

tel. 81 827 72 32

kom. 697 915 005

lgd.opolelubelskie@gmail.com

www.lgdowocowyszlak.pl